

Het uur is gekomen

PG Schipluiden, 17 maart 2024, vijfde van de veertigdagentijd

Schriftlezingen voor deze zondag: Jeremia 31:31-34 en
Johannes 12:20-36 (preektekst)

Geliefde gemeente,

De laatste woorden van iemand zijn nogal belangwekkend, nietwaar. Tenminste als ze ook zo bedoeld zijn. Niet als na iets onbeduidends het contact zomaar stopt. Maar als je weet: dit is de laatste keer hier, en je gaat dan de vergadering of de groep voor het laatst toespreken, heeft dat wel iets.

Het gedeelte dat uit de Bijbel werd voorgelezen uit het evangelie naar Johannes, zijn Jezus' laatste woorden in het openbaar, althans in de compositie van Johannes de evangelist.

Jezus spreekt daarna nog wel, maar vanaf hoofdstuk 13 is dat alleen nog maar met zijn *inner circle* van discipelen, bij de laatste maaltijd, waar ook het Avondmaal wordt ingesteld. Het zijn de bekende afscheidswaarden en het hogepriesterlijk gebed. Ze zijn bedoeld en bestemd voor zijn Gemeente.

Maar in Johannes 12 spreekt Hij voor het laatst in het openbaar. Er is sprake van een keerpunt. Telkens is er in het Johannesevangelie al sprake geweest van 'het uur', of van 'mijn uur', dat nog niet gekomen is. De bekendste uitspraak daarover vinden we misschien wel aan het begin van het Johannesevangelie bij het verhaal van de bruiloft te Kana. Zijn moeder begint Hem te vragen, of Hij niet wat moet doen, nu het feest in het water dreigt te vallen, wegens gebrek aan wijn. Jezus wijst haar dan terug met de woorden: 'vrouw wat wilt u

van mij, het is nog niet mijn uur' (Johannes 2:4).

Maar nu is dat uur wel gekomen, horen we in Johannes 12:23. De tijd is gekomen, de dag waarom alles draait, kom dichtbij.

Jezus is als een soort koning binnen gehaald in Jeruzalem. Er blijkt ook internationale belangstelling voor Hem te bestaan, kom ik zo nog op. En nu houdt Hij nog één keer een publieke toespraak en geeft Hij nog één keer ruimte voor een openbaar debat, een dialoog. En dan lezen we in Johannes 12:36, aan het einde van dit gedeelte: 'na deze woorden ging Jezus weg en hield Hij zich voor hen schuil'. De volgende vertoning in het openbaar is zijn wegvoering, na de Judaskus, uit een tuin aan de overkant van de beek Kidron, naar het hogepriesterlijk paleis, voor verhoor.

Zijn uur is gekomen, het uur van zijn verheerlijking, zoals dat heet in het Johannesevangelie.

En Jezus geeft in een publieke les, toelichting op de betekenis van wat er staat te gebeuren, dus toelichting op 'het uur dat nu gekomen is'. Even voor de goede orde, het gaat natuurlijk niet om een letterlijk uur van zestig minuten, maar om de aanduiding van een bijzonder tijdstip. Zoals wij kunnen zeggen: zijn uur is nu wel geslagen. In dat geval gaat het om een naderende dood. En dat is nu ook het geval. Jezus spreekt over de betekenis van zijn komende sterven. Hij weet dat dat zijn lot zal zijn, maar Hij weet ook: het is niet maar een toevallig noodlot. Hij wordt niet zomaar een martelaar die het slachtoffer wordt van paniekerige dictatortjes, of ze nu Pilatus, Herodes, of Kajafas heten. Nee, het gaat om een Godsgebeurtenis van grote betekenis voor de gehele geschiedenis van de wereld. Zijn komende dood aan het kruis.

En ja, het is om voor terug te schrikken, mens onder de mensen als Jezus is. Er is een moment in de toespraak dat doet denken aan wat in de andere evangelieën het Getsemanémoment is, in de nacht. Wanneer Jezus bidt met de woorden van Psalm 42 en 43: wat zijt gij onrustig in mij, mijn ziel? De angst slaat toe. Kan deze beker, zo noemt Hij het daar, niet aan mij voorbijgaan? Hier in het Johannesevangelie lezen we letterlijk: kan 'dit uur' – daar hebben we weer: dat uur – kan 'dit uur' niet aan mij voorbijgaan. Vader, kunt U mij niet uit 'dit uur' redden (12:27)?

Maar dan volgt meteen: nee, nee, dat kan niet: 'want hiervoor ben ik juist gekomen'. Namelijk om lief te hebben 'tot het einde', tot het doel is bereikt, om tot het uiterste te gaan (Johannes 13:1), totdat Hij zal kunnen zeggen: 'het is volbracht', 'het doel is bereikt' (Johannes 19:30).

En welk doel is dat dan? Jezus spreekt er over in het openbaar. De aanleiding is, dat er Grieken naar Hem vroegen. Internationale belangstelling. Spirituele Grieken, wel te verstaan, met belangstelling voor het Joodse geloof in één god. Het zijn geen journalisten of handelsreizigers, maar spirituele zoekers. Ze zijn niet voor niets voor de jaarlijkse Pesachviering naar Jeruzalem gekomen. Ze willen dat grote religieuze festival wel eens meemaken. Jezus is met zijn intocht kennelijk opgevallen.

Ze worden verwezen naar de best Grieks sprekende discipelen: de boys uit Betsaïda, Filippus en Andreas. Het is bekend dat het daar in het Noorden en zeker achter de Jordaan veel verder gehelleniseerd was – in allerlei opzichten – dan in het zuiden, in Juda en rond Jeruzalem. Filippus en Andreas fungeerden als de Griekse Communicatie afdeling van de Jezus beweging. Zo gaat dat, je informeert het eerst even bij degenen die het dichtst bij je staan, toch?

Of het van een ontmoeting is gekomen, bericht het evangelie niet, wel dat Jezus dan zijn laatste openbare les geeft, en wel over de betekenis van zijn aanstaande dood.

Tegelijk is dit moment – de vraag van een aantal Grieken - niet voor niks hier opgenomen in het evangelie. Het is zelfs veelzeggend, want het uur dat nu gaat komen is een keerpunt, zei ik, maar niet alleen in het evangelie, of in het optreden en het werk van Jezus als Zoon van God, maar ook in de beweging van God naar de wereld toe. Een doorbraak is aanstaande, naar de volken, naar alle volken, naar alle mensen, naar de einden van de aarde. Het christelijk geloof kent wel degelijk een universele pretentie, op basis van een boodschap die tot op Jezus zelf terug gaat. Het heil van God is – ja zeker – zo zegt Paulus het: vooreerst voor de Jood, maar ook voor de Griek, voor de *goyim*, allemaal, zonder uitzondering. Juist het aanbrengen van verzoening en vrede tussen God en mensen, maakt ook dat muren tussen mensen worden weggebroken (Efeziërs 2).

Jezus lijkt niet direct in te gaan op het verzoek van de Grieken. Althans Johannes de evangelist kiest er voor om de camera te verdraaien naar een publiek optreden van Jezus in groter verband. In vers 29 horen we in onze vertaling: van mensen die daar stonden en iets bijzonders hoorden. Daar vinden we de term die in oudere bijbelvertalingen werd vertaald met 'de schare', de menigte. Of de Grieken onder zijn gehoor waren, wie zal het zeggen.

Jezus gaat spreken over zijn naderende einde. In de andere evangeliën vind je ook van die zogenaamde lijdensaankondigingen. Ze versterken het idee, dat het lijden van Christus dus niet maar een verrassing of een ontsporing was, maar wel degelijk opgenomen in een hoger plan, in een

hogere noodzakelijkheid. Je hoort daar dan steeds het woordje 'moest'. Is het jullie dan niet bekend dat de messias 'moest' lijden en sterven? Zoals hier Jezus' uitspraak: juist hiervoor ben ik immers gekomen. Om dit te ondergaan.

En dan gebruikt Jezus in dit laatste openbare gesprek, drie beelden om stil te staan bij de betekenis van zijn naderende dood. Dat wil niet zeggen dat daarmee alles is gezegd over die betekenis. Het hele gebeuren van de ontmenselijking van Jezus, juist Jezus, de rechtschapen Jezus, tot op de marteldood van het kruis, als onderdeel van een plan of een noodzakelijkheid van God uit, het blijft voor ons moeilijk verteerbaar en ook raadselachtig. Het is met heel veel beelden omringd. Zometeen ook nog weer met de instelling van het Avondmaal: de beelden van gebroken brood en uitgegoten wijn, maar ook het beeld van het Pesachlam en het bloed aan deurposten, of het verzoeningsbokje van de Grote verzoendag, zie het Lam Gods dat de zonden wegdraagt, maar ook het beeld van de beker die vol is gegoten met de verbolgenheid van God over de misstanden in de wereld en in onze individuele mensenlevens soms, die als oordeel van God als een soort gifbeker moet worden leeggedronken. En de beeldtaal van schuldenaars, van wie de schulden weggestreept of betaald worden, straf die plaatsvervangend wordt gedragen, offer dat wordt gebracht.

Wij beperken ons vandaag tot de drie motieven uit de laatste toespraak voor een gemêleerd, breed publiek, van inwoners en bedevaartgangers, in de straten van Jeruzalem in het Johannesevangelie.

Het beeld van de graankorrel
Het beeld van de verhoging
Het beeld van de overwinning

Als de graankorrel niet sterft, kan hij geen vrucht voortbrengen. Het is een motief dat we ook vinden bij de apostel Paulus, rond de toekomstige opstanding, leven door de macht van de dood heen. Jezus dood heeft op de één of andere manier een openbrekend effect waar het de macht van dood betreft. Alleen zo is er perspectief naar een overstijgende toekomst: vrucht en leven tot over de grens van dit leven.

Alleen als je je in dienstbaarheid durft te geven (je zelf loslaten noemt Jezus dat) kun je wat betekenen voor anderen. Dat geldt voor Hem, maar ook voor zijn volgelingen. Zeker, je kunt er voor terugschrikken, want het kan betekenen dat je offers hebt te brengen, maar het is de enige echte weg naar een vreedzame toekomst. Dat is de boodschap, waarbij de zelfovergave van Christus als een unieke gebeurtenis wordt gezien voor het welzijn en het heil van mens en wereld, voor het welzijn en de vrede van jou en van mij.

Jezus gebruikt daarnaast – vaker in het Johannesevangelie – het beeld van de verhoging. Je denkt: Hij gaat gemarteld en gekruisigd worden, het wordt de ultieme vernedering. En dat is het ook, solidair met alles en iedereen die onder zulke vernederingen en vormen van ontmenselijking gebukt hebben te gaan, maar het is paradoxaal, want juist in deze vernedering vindt plaats dat God Hem verhoogt. Symbool is al de kruisiging zelf, elders in het evangelie vergeleken met het omhoog steken van de koperen slang door Mozes in de woestijn, waardoor - wonderlijk - de giftigheid van de aanvallende slangen op de mensen kon worden tegengehouden. Jezus hangt daar tussen hemel en aarde, als degene die het offer van zijn leven geeft om zonde en dood teniet te doen, maar daarin Gods glorie ontvangt, zometeen onderstreept met de verrijzenis op de eerste Paasdag.

En daaraan gekoppeld spreekt Hij dan over het motief van de overwinning: wat staat te gebeuren is ook een oordeel over het kwaad. De kwade beheersers van de wereld worden onttroond, of zoals Paulus het kan formuleren: de machten worden openlijk tentoongesteld en ontmaskerd en er wordt over hen getriomfeerd (Kolossenzen 2:15). Het licht dat verschenen is door de komst van Jezus, laat ook zien hoe donker het kan zijn in de wereld, in moreel opzicht, en in termen van lijden en verdrukking. Maar het donker wordt onttroond, dat wil zeggen: de claim die er van uit gaat, van het kwaad, namelijk dat het altijd – actie en reactie – wel door zal gaan met die ellende, die wordt doorbroken. Ik zal allen tot Mij trekken, zegt Jezus, dat wil zeggen: je wordt weggehaald onder de macht van het kwaad vandaan en overgezet in de sfeer, waar de hemel regeert, waar de liefde regeert, waar de belofte van God van toekomst door alle lijden heen gehoord en geloofd kan en mag worden.

Welnu, dat alles staat op het spel in de aanstaande unieke zelfovergave van Christus, die wij zullen gedenken in de stille week en met de Goede Vrijdag en bij het Paasfeest.

Denk er deze week nog eens over na:

1.. Jezus ging niet de weg van een zonderlinge of al dan niet inspirerende martelaar, maar Hij is vanaf het begin van onze christelijke geloofstraditie gezien als degene die met zijn bijzondere aardse levenseinde de wereld en ons leven een ander aanzien heeft gegeven. Leven en heil tot over de grens van onze eindigheid. Hij gaf zich, zodat wij mogen geloven dat de eindigheid en de zinloosheid van dit leven geen grens is. Hij gaf zich als de zaadkorrel die sterft om leven mogelijk te maken. Voor anderen, voor jou en mij.

2.. In zijn vernedering ontwaren we iets van Gods glorie en

overwinning die juist ons ten goede komt, als we ons door Hem laten dienen. Denk aan het verhaal van de voetwassing dat er aan zit te komen in Johannes 13. Dan moet je het wel ook aan je laten gebeuren, en Christus' offer toelaten in je leven.

3.. En dan eindigt Jezus zijn laatste woorden in het openbaar, na nog even het misverstand recht te zetten over het type messiasidee of messiasverwachting dat je kunt hebben – wij zijn niet de eersten die het soms niet zo goed kunnen vatten -, Hij eindigt dan met een nadrukkelijk appèl.

Als Christus en zijn sterven betekent: Licht voor de wereld: baad je dan in het Licht, laaf je aan het Licht, verblijd je in het Licht, leef vanuit het Licht, stel je in dat Licht van Gods liefde, genade en barmhartigheid. Stop met leven in het duister, want dan weet je niet waar je heen gaat of uit komt, maar geloof in het Licht, want dan ben je ook een kind van het Licht. Dan hoor je bij het Licht. En dan heb je een lichtende toekomst voor ogen.

Lof zij U, Christus.

Amen

Lied: Gezang 558: 1,2,3,4,5,10 ('Jezus om uw lijden groot')